

OROSZORSZÁG

I. AZ ORSZÁG TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Oroszországi Föderáció
Államforma	Szövetségi állam
Főváros	Moszkva (10,4 millió fő)
Terület	17 075 200 km ²
Népesség	142 millió fő (2008)
Nemzetiségi megoszlás	orosz (81,5%), tatár (3,8%), ukrán (3%), csuvas (1,2%), baskír (0,9%), belorusz (0,8%), moldáv (0,7%), egyéb (8,1%)
Vallási megoszlás	orosz ortodox (55%), muzulmán (18%), protestáns (10%), katolikus (7%), zsidó (5%), egyéb (5%)
Hivatalos nyelv	orosz
Klíma	arktikus, szubarktikus, mérsékelt és szubtropikus
Államfő	Dmitrij Medvegyev
Miniszterelnök	Vlagyimir Putyin
Hivatalos pénznem (kód)	Orosz rubel (RUB)
Jelentősebb városok	Szentpétervár, Novoszibirszk, Jekatyerinburg, Nyizsnyij Novgorod, Szamara, Omszk, Kazány, Cseljabinszk, Rosztov, Ufa, Perm, Volgográd

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Oroszország főbb gazdasági mutatói, 2007-09

		2007	2008	2009
GDP (folyó áron)	Mrd USD	1 300	1 675	1 302
GDP változás (reál)	%	8,1	5,6	-7,8
Egy főre jutó GDP folyó áron	USD/fő	9 150	11 795	9 169
Infláció (fogyasztói árindex)	%	11,9	13,3	8,8
Munkanélküliségi ráta	%	6,6	8,5	8,4
Költségvetés egyenlege	GDP %-a	5,4	4,0	-6,0
Államadósság (év végi)	GDP %-a	5,9	6,5	6,9
Folyó fizetési mérleg egyenlege	GDP %-a	5,89	5,9	3,65
Árfolyam (éves átlag)	RUB/USD	25,38	24,98	31,93

Forrás: Oroszország Statisztikai Hivatala; Bank of Russia, Orosz Gazdaságfejlesztési és Kereskedelmi Minisztérium

Oroszország gazdasági helyzetének alakulását 2009-ben nagymértékben befolyásolták a pénzügyi-gazdasági világválság hatásai. A külgazdasági feltételek hirtelen romlása, az export visszaesése, a tőkekiáramlás, a banki hitelezések befagyasztása, a befektetési aktivitás csökkenéséhez és főként az első félévben az ipar visszaeséséhez vezettek. A GDP visszaesése nagymértékben a befektetői keresletnek a világgazdasági válság okozta csökkenésével vonható párhuzamba.

Az ipari termelés 10,8%-kal csökkent, ezen belül is elsősorban a feldolgozóipari termelés esett vissza (-16%).

Az árak növekedése 2008-hoz képest lassult, elsősorban a válság következtében csökkenő belső kereslet hatására. 2009-ben a munkanélküliek száma 1,5 millió fővel, 6,3 millió főre nőtt, ami a munkaképes lakosság 8,4%-a.

Az orosz Pénzügyminisztérium számítása szerint a szövetségi költségvetés hiánya 2009-ben 2 326,1 Mrd rubelt tett ki (a GDP 6%-a), szemben az előző éveket jellemző szufficites költségvetéssel. A pénzügyminiszter bejelentése szerint várhatóan 2013-ig tart majd az átmeneti időszak, ameddig a költségvetési hiány meghaladja a költségvetési törvényben lefektetett maximális 1%-ot.

2010. január 1-jén Oroszország valutatartalékai 439 Mrd dollárt tettek ki (2,8%-os növekedés). Az Orosz Központi Bank 2009. II. és IV. negyedévi jelentős valutavásárlásai következtében összességében a valuta intervenció pozitív szaldóval zárult. A valutatartalékok 21 havi orosz import fedezetét biztosították – a 2008. évi 14 hónappal szemben.

Az orosz kormányzat legfontosabb válságkezelő intézkedései 2009-ben:

- Állami támogatás a bankok likviditásának erősítésére, 2009 tavasza óta a reálágazat hitelezésére koncentrálva.
- A gazdaság reálszektorának támogatása állami garanciákkal, kedvezményes hitelekkel, az adó hátralékaik átstrukturálásával, állami megrendelésekkel, vámkönnyítésekkel.

- A kormány március 19-én jóváhagyta a 2009-es válságköltségvetést, valamint a válságkezelő cselekvési tervet, melyet hét kiemelt feladat mentén alakítottak ki: a társadalom támogatására tett intézkedések (szociális támogatások) teljesítése; ipari és technológiai potenciál, belső kereslet növelése; hosszú távú modernizációs tervek (innovációs fejlesztések); a vállalatokat érintő adminisztrációs korlátok csökkentése (ideértve a korrupció elleni harc, a KKV-k támogatása); erőteljes nemzeti pénzügyi rendszer; a kormány és a Központi Bank felelős makrogazdasági politikája.

Az orosz elnök 2009. novemberi éves üzenetében az állami szektor modernizálását, a tudomány szerepének növelését, a befektetési környezet modernizálását, illetve az innováció ösztönzését határozta meg a jövő fő feladatainak.

A válságkezelő intézkedések mellett a gazdaság elmaradott struktúrája megmaradt. A gazdaság modernizációja, illetve az energiahordozóktól való függőség csökkentése továbbra is kiemelt feladat maradt.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika, főbb partnerek, főbb import termékek

Oroszország külkereskedelmi forgalma, 2006-09

		2006	2007	2008	2009
Áruforgalmi egyenleg	Mrd USD	139,3	130,9	179,7	111,6
Export	Mrd USD	303,6	354,4	471,6	303,4
Import	Mrd USD	164,3	223,5	291,9	191,8
Szolgáltatások egyenlege	Mrd USD	-13,6	-18,9	-24,3	-19,9
Export	Mrd USD	31,1	39,3	51,2	41,7
Import	Mrd USD	44,7	58,2	75,5	61,6

Forrás: Bank of Russia

Az orosz áruexport 2009-ben 35,7%-kal csökkent 2008-hoz képest, ami elsősorban az orosz export 66,7%-át kitevő energiahordozók és nyersanyagok világpiaci árcsökkenésének tudható be. 2009 áprilisától kezdődően a kőolajár növekedésével párhuzamosan javult a tendencia (2009. I. negyedévében 43,5 USD/barrel, 2009. IV. negyedévében 74,1 USD/barrel volt).

Az áruimport visszaesését (2008-hoz képest 34%-kal) elsősorban a lakosság vásárlóerejének csökkenése okozta. Az importon belül a gépek, berendezések aránya 43,3%-ra csökkent az előző évi 52,7%-ról, 2008-hoz képest a behozatal értéke 50,5%-kal esett vissza. Az élelmiszerek és élelmiszeripari nyersanyagok részaránya 17,5%-ot tett ki, 4,2%-kal magasabb az előző évinél. A vegyipari cikkek részaránya 16,6%-ra mérséklődött az előző évi 13,1%-ról, értékben a termékcsoport importja 19,9%-kal csökkent.

Oroszország legnagyobb kereskedelmi partnere továbbra is az EU. Oroszország külkereskedelmi forgalmában az EU részaránya 50,3% (2008-ban 52,0% volt), a FÁK országok aránya alig változott, 14,6% (2008-ban 14,5%). Az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) országainak részaránya az orosz külkereskedelmi forgalomban 2009-ben 20,7%-ra emelkedett (2008-ban 20,3%).

Oroszország legnagyobb kereskedelmi partnere 2009-ben is Németország, 39,9 Mrd dolláros forgalommal, amit Hollandia, Kína, Olaszország, Törökország és az USA követ. Magyarország 2009-ben a 20. helyen állt a forgalom alapján.

Az Eurázsiai Gazdasági Közösség három tagországa – Belarusz, Kazahsztán és Oroszország – 2009. novemberben, Minszkben aláírták a Vámunió megalakításáról szóló megállapodást. A tagországok kölcsönös áruforgalma eléri a 123 Mrd dollárt. A 2010. július 1-től életbe lépő Vámunió fontos lépést jelent a három ország gazdasági integrációja irányába.

Oroszország által kitűzött cél maradt a WTO-hoz való csatlakozás, amit Magyarország kezdettől fogva szorgalmazott, támogatott és az elsők között zártuk le a kétoldalú megállapodást. A belépéssel egy sor, akadályozó tényező hárulna el az orosz-EU kapcsolatokban is, ám a csatlakozási folyamat lezárását többek között a világgazdasági válság következtében bevezetett számos belső piacvédelmi szabályozás, valamint a Belorusz-Kazah-Orosz Vámunió létrehozásáról szóló egyezmény aláírása is késlelteti.

4. Tőkeáramlás alakulása és a főbb partnerek

Oroszország közvetlen tőkebefektetés importja és exportja, 2007-09

		2007	2008	2009
Külföldi közvetlen tőkebefektetés-import	Mrd USD	55,1	75,5	38,7
Külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya	Mrd USD	491,2	213,7	n.a.
Tőkebefektetés más országba	Mrd USD	45,9	56,1	46,1
Tőkebefektetés állománya	Mrd USD	370,1	202,8	n.a.

Forrás: Bank of Russia

A fejlődő piacgazdaságú országok csoportján belül a válságot megelőző években a külföldi tőke Kína és Hong-Kong után a legerőteljesebben Oroszországba áramlott. A befektetések elsősorban az ásványkincset kitermelő ágazatokba, a feldolgozóiparba, valamint a kereskedelmi-szolgáltatási szektorba irányultak.

A legnagyobb befektető országok évek óta (2008-as részarányok alapján): Ciprus (19,1%), Nagy-Britannia (14,4%) és Hollandia (14,0%).

Az orosz bankokban és más ágazatokban komoly részarányt jelentő külföldi tőke kiáramlása a rekordszintű 2008-as 129 Mrd dollárral szemben 2009-ben 52,4 Mrd dollár volt.

II. MAGYARORSZÁG ÉS OROSZORSZÁG BILATERÁLIS KAPCSOLATAI

A magyar-oroszi külkereskedelem áruszerkezete (M USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Összesen	3 872,2	2 906,7	10 157,3	5 647,3	-6 285,1	-2 740,6
Élelmiszer, ital, dohány	272,3	197,1	1,8	0,9	270,4	196,3
Nyersanyagok	13,2	10,6	310,2	124,4	-297,1	-113,9
Energiahordozók	15,8	23,1	9 398,7	5 270,5	-9 382,8	-5 247,4
Feldolgozott termékek	1 249,0	1 035,2	343,4	140,5	905,6	894,7
Gépek, gépi berendezések	2 322,0	1 640,7	103,2	111,0	2 218,8	1 529,7

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2009-ben (%)

	INDEX (2008=100)		MEGOSZLÁS	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	75,1	55,6	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	72,4	50,0	6,8	0,0
Nyersanyagok	80,3	40,1	0,4	2,2
Energiahordozók	146,2	56,1	0,8	93,3
Feldolgozott termékek	82,9	40,9	35,6	2,5
Gépek, gépi berendezések	70,7	107,6	56,4	2,0

Forrás: KSH

Az elmúlt években Oroszország megkülönböztetett figyelmet fordított Magyarországhoz fűződő kapcsolataira, ezzel párhuzamosan a gazdasági együttműködés dinamikusan fejlődött. 2008-ban forgalmunk meghaladta a rekord összegű 14 Mrd dollárt (+48,5%). 2009-ben a forgalom értéke (8,55 Mrd dollár) a 2008. évi 61%-át, a 2007. évinek pedig 90,5%-át tette ki.

Oroszország hazánk külkereskedelmi forgalmából az utóbbi években mintegy 5%-os arányban részesedett, 2009-ben a magyar külkereskedelmi forgalomban 5,3%-ot képviselt.

Kivitelünkben a gépek és szállítóeszközök exportja továbbra is meghatározó (56,4%, szemben a 2008-as 60%-kal). Az export 35,6%-át a feldolgozott termékek adják, mely legnagyobb részt gyógyszer, gyógyszerészeti termékből áll. Az élelmiszeripari termékek kivitelünkben 6,8%-kal részesednek.

Behozatalunk döntő része (93,3%) energiahordozók importja, 2,5%-a feldolgozott termék (műtrágya, színesfém, parafa- és fatermékek, vas- és acétermékek, papír, karton és gumigyártmány), 2,2%-a pedig nyersanyag.

A 2009 évi adatok alapján Oroszország az összes forgalom tekintetében (Németország után) a 2., exportunk célországait tekintve a 10., importunk származási országait tekintve pedig (Németország után) a 2. legnagyobb kereskedelmi partnerünk.

Kétoldalú közvetlen tőkebefektetések, 2006-08 (M EUR)

	2006	2007	2008
Oroszország közvetlen tőkebefektetés-exportja Magyarországra	0,3	-74,9	-747,3
Oroszország közvetlen tőkebefektetés-állománya Magyarországon	17,1	697,3	24,7
Magyarország tőkebefektetése Oroszországba	411,1	114,3	241,4
Magyarország tőkebefektetés-állománya Oroszországban	139,6	159,9	205,7

Forrás: MNB

Az orosz működő-tőke Magyarországon elsősorban az ingatlanpiaci, a kereskedelmi, a pénzügyi, energetikai valamint az infrastruktúrához kötődő (MALÉV) ágazatokat preferálja. Orosz források szerint több mint 2 ezer orosz részesedéssel működő vegyesvállalat van Magyarországon. A jelentős befektető cégek közé tartozik a Gazprom és a Lukoil.

Az Oroszországban befektetőként jelen levő magyar nagyvállalatok főként az energetikai, pénzügyi, építőipari, agráripari és gyógyszeripari ágazatokban tevékenykednek. A 2008-ban kezdődött gazdasági válság hatására 2009-ban a befektetők visszahúzódása az orosz piacon is érezhető, annak ellenére, hogy az oroszországi hatóságok a gazdaság diverzifikálását főleg a külföldi termelő tőke bevonásával képzelik el megvalósítani.

Magyar cégek számára perspektivikus befektetési lehetőséget jelent a négy orosz nemzeti fejlesztési program (lakásépítés, mezőgazdaság-élelmiszeripar, egészségügy, oktatás). Ezeken belül tartós érdeklődés tapasztalható a lakásépítési projektek, az egészségügyi infrastruktúra modernizációját, valamint az állattenyésztés fejlesztését célzó projektek iránt. További beruházási lehetőséget teremt a magyar vállalatok részére a „TISZTA VÍZ” és az energiahatékonyság kiemelt állami programokba történő bekapcsolódás.